

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ВІНОГРАДАРСТВА І ВИНОРІБСТВА ІМ. В.Є. ТАЇРОВА»

МИКИТЕНКО
СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

***БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА 1981-2023 РОКИ***

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ВІНОГРАДАРСТВА І ВІНОРОБСТВА
ІМЕНІ В. Є. ТАЇРОВА»

**МИКИТЕНКО
СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ**

***БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА 1981-2024 РОКИ***

Одеса – 2024

УДК 016:634.8

М 56

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова»
протокол № 2 від 05.02.2024 р.*

Укладачі:

Ковальова І.А. – директор, д-р с.-г. наук, ст. дослідник, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;

Суховілова В.М. – науковий співробітник відділу НД з ПІВ та МІ;

Бурлак Г.В. – завідувач відділу НД з ПІВ та МІ, к. і. н.;

Дада М.Д. – завідувач архіву;

Король С.С. – провідний фахівець

Науковий редактор

Ковальова І.А. – директор, д-р с.-г. наук, ст. дослідник, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Рецензенти:

Мулюкіна Н.А. – заступник директора з наукової роботи, д-р с.-г. наук, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;

Зеленянська Н.М. – д-р с.-г. наук, заступник директора з науково-інноваційної діяльності, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Микитенко Сергій Васильович) : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1981–2024 рр. / ННЦ «Ін-т виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» ; уклад. : І. А. Ковальова, В. М. Суховілова, Г. В. Бурлак, О. С. Запорожан, М. Д. Дада, С. С. Король. Одеса, 2024. 40 с.

Науково-популярне видання висвітлює трудовий і життєвий шлях вченого в галузі виноградарства з питань агротехніки, ґрунтознавства, зрошення і агрохімії Микитенко Сергія Васильовича і присвячується 70-річчю з дня його народження.

Видання містить біографічні матеріали вченого, бібліографію наукових праць вченого українською та російською мовами.

Покажчик розрахований на науковців у галузі сільського господарства, зокрема виноградарства і хімії вина, істориків науки, керівників і фахівців-виноградарів, фермерів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться історією вітчизняної аграрної науки.

*Микитенко
Сергій Васильович*

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ СЕРГІЯ ВАСИЛЬОВИЧА МИКИТЕНКО

- 1954* Народився в місті Татарбунари Ізмаїльської області
- 1961-1971* Роки навчання у середній школі в селі Троїцьке Біляївського району Одеської області
- 1971-1976* Навчання в Одеському сільськогосподарському інституті на факультеті плодовоовочівництва та виноградарства
- березень 1976* Праця у радгоспі Троїцький агрономом
- жовтень 1976-
листопад 1977* Служба в армії
- 30.12.1977* Старший лаборант лабораторії зрошеного виноградарства НВО по виноградарству і виноробству ім. В.Є. Таїрова
- 30.07.1979* Молодший науковий співробітник лабораторії зрошеного виноградарства НВО по виноградарству і виноробству ім. В.Є. Таїрова
- 1978* Вступ в аспірантуру Одеського сільськогосподарського інституту
- 05.12.1984* Захист кандидатської дисертації на тему «Прийоми формування і обрізки кущів винограду на богарних і зрошуваних маточників прищепних лоз південного Степу України» на засіданні спеціалізованої Ради ВНДІВіВ Магарач» м. Ялта
- 1984* Старший науковий співробітник лабораторії зрошеного виноградарства
- 03.05.1988* Начальник науково-виробничого відділу виноградарства і дослідних ділянок
- 01.01.1989* Завідувач лабораторії агротехніки винограду
- 16.06.1993* Старший науковий співробітник відділу

виноградарства

- 2001** Старшій науковий співробітник, згодом завідувач відділу виноградарства (на базі відділів агротехніки, агрохімії та зрошеного виноградарства створено відділ виноградарства)
- 25.03.2002** Провідний науковий співробітник відділу виноградарства
- 01.02.2012** Виконуючий обов'язки начальника відділу виноградарства
- 05.06.2015** Звільнений за згодою сторін

РОЗДІЛ I

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХИ МИКИТЕНКО СЕРГІЯ ВАСИЛЬОВИЧА*

В.В. Власов, В.О. Шерер

Сергій Васильович Микитенко народився 15 лютого 1954 р. в с. Татарбунари, на той час Ізмаїльської області, в сім'ї педагогів.

У 1971 році Сергій Васильович Микитенко вступив на перший курс факультету плодоовочівництва та виноградарства Одеського сільськогосподарського інституту, який успішно закінчив у 1976 році.

Після закінчення інституту він прямує до рідного села, де працює агроном-овочівником у радгоспі «Троїцький». Після закінчення сільськогосподарського сезону 1976 року Сергій Васильович пішов служити до армії, а наприкінці 1977 року, після закінчення служби, звільнився у запас.

Після прибуття до міста Одеси він зустрічається з Лянням Олександром Дмитровичем і приймає його пропозицію щодо вступу на роботу до новоствореного на базі Українського інституту виноградарства та виноробства ім. В.Є. Таїрова Науково-виробничого об'єднання з виноградарства та розсадництва старшим лаборантом лабораторії зрошуваного виноградарства, в якому раніше (1975 рік) проходив переддипломну практику.

У 1978 році С.В. Микитенко на запрошення Н.М. Ковалю вступає без відриву від основної роботи до аспірантури Одеського сільськогосподарського інституту, а в 1984 році – до ВНДІВіВ «Магарач» (м. Ялта), успішно захищає кандидатську дисертацію на тему: «Прийоми формування та обрізки кущів винограду на богарних і зрошуваних маточниках прищепних лоз південного Степу України».

Після захисту дисертації Сергій Васильович продовжив роботу в лабораторії зрошуваного виноградарства лаборантом, обирався за конкурсом молодшим, згодом старшим науковим співробітником згаданої лабораторії.

У цей час Сергій Васильович бере активну участь при проектуванні та будівництві у дослідному господарстві інституту системи краплинного зрошення винограду стічними водами пивзаводу «Чорномор», розробляє науково-обґрунтовану систему

* Власов В. В., Шерер В. А. Учёные-таировцы в истории института. Одесса : ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2013. Вип. 2. С. 23-26.

агротехніки зрошуваних маточників, шляхи збільшення виходу та якості лози для щеплення.

Наприкінці 70-х та у 80-ті роки минулого століття, спільно з іншими співробітниками інституту, С.В. Микитенко брав активну участь в освоєнні та становленні нових зон промислового виноградарства – Очаківській на Миколаївщині та Тарутинській на Одещині. У господарствах цих районів створені мобільні групи систематично проводили обстеження виноградників, семінари та навчання спеціалістів господарств.

В 1988 році С.В. Микитенко обирається завідувачем відділу агротехніки винограду, а в 1989 році призначається і начальником науково-виробничого відділу виноградарства НВО. У цей час, окрім інституту, до складу об'єднання входило 10 господарств, майже всі виноградні та плодові розсадники Одеської області з конкретними виробничими завданнями та планами.

У 2001 році на базі кількох відділів інституту (агротехніки, агрохімії та зрошення винограду) створюється єдиний відділ виноградарства, у якому Сергій Васильович фактично обіймає посаду спочатку старшого, згодом провідного, наукового співробітника, завідувача відділу.

У своїй науковій діяльності Сергій Васильович дуже багато часу приділяв підготовці молодих спеціалістів, випускників ВНЗ, аспірантів. Ним підготовлено трьох кандидатів наук, неодноразово опонував дисертації претендентів.

Наукові дослідження С.В. Микитенко, його співробітників та аспірантів стосувалися вирішення цілої низки проблем щодо специфічних умов виноградарства України. Вони й зараз є теоретичною основою для отримання програмованих урожаїв за заданими технологічними схемами. Теоретично обґрунтовано та розроблено рекомендації щодо основних прийомів агротехніки на основі яких широко впроваджено раціональні системи формування та обрізування кущів основних районованих сортів винограду.

Значна заслуга належить Сергію Васильовичу в обґрунтуванні та популяризації методів боротьби з несприятливими для винограду проявами погоди.

Сергій Васильович опублікував у різних виданнях більше ніж 120 друкованих праць, серед яких чотири книги. Його книга «Виноград на присадибній та дачній ділянці» витримала третє видання, він є співавтором технологічних карт з вирощування

винограду, безліч рекомендацій виробництву.

Окремо слід зазначити участь Сергія Васильовича у популяризації виноградарства. Довгий час він був членом редколегії науково-популярного журналу «Виноград. Вино», одним із активних авторів публікацій у журналі «Садівництво по-українськи», найчастіший гість клубу виноградарів редакції «Одеський дачник».

Коло читачів, на яких розраховані публікації Сергія Васильовича, останнім часом значно розширено. До агрономів, фермерів, науковців та студентів все більше приєднуються садівники-аматори. С.В. Микитенко і зараз, перебуваючи на заслуженому відпочинку, не втрачає зв'язку з виробництвом, бере участь у роботі семінарів, круглих столів.

Сергій Васильович один із небагатьох людей, для яких професія та захоплення становлять одну мету – створення прекрасних виноградників. Для цього своїм досвідом та знаннями сучасного вченого та практика він ділиться з іншими виноградарями без залишку.

ВІДДІЛ АГРОТЕХНІКІ†

Початком досліджень з агротехніки винограду можна вважати 1911 рік, коли на станції було закладено перший дослідний виноградник. Одним із перших питань стало вивчення передпосадкової підготовки ґрунту під виноградники.

Роки імперіалістичної та громадянської війни не дозволили широко розгорнути дослідницьку роботу. Проте вже до 1925 року В.О. Гернетом були накопичені експериментальні матеріали щодо характеру розвитку кореневої системи винограду в залежності від способів передпосадкової обробки ґрунту, що послужило обґрунтуванням необхідності посадки винограду по суцільному перевалу, глибина якого на чорноземах повинна становити 60-70 см. Одночасно вивчалися питання адаптації, афінітету винограду, формування кущів.

На початку 30-х співробітниками станції С.О. Мельником, З.І. Гайдаржі, М.П. Науменко, О.Л. Подражанським закладається мережа дослідних ділянок і продовжується вивчення способів обробки ґрунту, проводяться дослідження щодо встановлення оптимальної густоти посадки кущів, розробляються раціональні

† 100 лет дорогою В. Е. Таирова: Очерки и воспоминания. – Одесса: Optimum, 2005. С. 78-80 с.

способи їх обрізування та формування.

Ухвалена в цей час норма густоти посадки кущів була запозичена з районів виноградарства Франції, Німеччини та інших країн. У більшості випадків вона не відповідала ґрунтово-кліматичним умовам України. Тому з метою оптимізації площі підживлення кущів винограду для можливо більшої кількості районів закладено дослідні ділянки на експериментальній базі інституту та його опорних пунктах.

Результати дослідів, проведених С.О. Мельником, М.П. Науменко, О.Л. Подражанським, С.П. Зарайським, З.І. Гайдаржі, П.М. Добровольським, О.Г. Білецьким дозволили розкрити причини нестабільних урожаїв винограду та розробити рекомендації щодо формування та обрізки кущів.

Крім того, в цей період агротехніки вивчали прийоми карбування зелених пагонів, терміни посадки виноградних саджанців, заходи боротьби з дворічною листокруткою, проводили й інші дослідження, частина з яких не була завершена через війну.

Від вирішення окремих питань агротехніки інститут у 1938 році перейшов до розробки комплексів агротехнічних прийомів для догляду за кущем та ґрунтом. Перший комплекс з догляду за виноградниками був розроблений О.Л. Подражанським у 1938 році. До кінця 50-х років створюються комплекси прийомів агротехніки для різних природних зон України (М.М. Коваль, І.О. Китаєв, Л.Т. Нікіфорова, М.В. Коломієць, М.Я. Борисовський).

З початку 60-х років відділ розпочинає розробку сортової агротехніки винограду. Ще в 1950-1953 роках спроби розробки окремих прийомів сортової агротехніки були здійснені О.Л. Подражанським.

У 1961-1962 роках було закладено велику стаціонарну дослідну ділянку. У 1963 році М.М. Коваль та Л.Т. Нікіфорова на підставі узагальнення матеріалів наукових досліджень та літературних даних уперше запропонували агротехніку низки сортів винограду для умов степової зони України. На підставі комплексного вивчення у 1964-1975 роках різних факторів, які визначають продуктивність кущів, було розроблено основні елементи агротехніки для районованих сортів винограду, що ростуть в умовах півдня України (Л.Т. Нікіфорова, М.М. Коваль, О.А. Мартянова, С.Г. Волошин). У сортовому розрізі було диференційовано густоту посадки, способи захисту рослин винограду на зиму, систему формування та обрізки

кущів залежно від напряму використання продукції.

З 1964 року відділ агротехніки вивчав високоштамбові формування. До 1970 року було встановлено доцільність застосування формувань на високих штамбах щодо морозостійких сортів винограду (О.Г. Мішуренко, О.Д. Ляний, Л.П. Овчинникова, Л.Т. Нікіфорова, О.А. Мартянова).

У 1970-1975 роках було встановлено найбільш раціональний тип формування та система ведення кущів, висота та кількість штабів у сортовому розрізі (Л.Т. Нікіфорова, О.А. Мартянова).

Удосконалення методів прискореного створення високоштамбових формувань дозволило на один-два роки наблизити час вступу виноградників до повного плодоношення (Л.Т. Нікіфорова, О.А. Мартянова).

Збільшення площі високоштамбових виноградників проводилося не лише шляхом закладання нових насаджень, а й переформуванням безштамбових віялових формувань у високоштамбові кордонні типи. З цією метою було запропоновано виробництву найбільш раціональні способи переформування виноградних кущів на високі штамби (Л.Т. Нікіфорова, О.А. Мартянова, П.Т. Паволой, П.І. Літвінов).

Для забезпечення максимальної продуктивності плодоносних виноградників у 1976-1980 роках було встановлено оптимальну систему обрізки кущів при високоштамбовій культурі для низки технічних сортів винограду.

Для розробки основних елементів цієї технології у 1978 році було закладено дослідні стаціонарні ділянки у різних умовах півдня України на різних сортах винограду. У 1985 році надано науково обґрунтовані рекомендації щодо оптимальної густоти посадки кущів для високоштамбових незрошуваних виноградників, а в 1986 році – за раціональною структурою крони та системою обрізки широкорядних високоштамбових насаджень з вільним розміщенням приросту (Л.Т. Нікіфорова, О.А. Мартянова, П.Т. Паволой). Результати проведених науково-дослідних робіт з високоштамбової неукривної культури стали основою розробки інтенсивної технології вирощування виноградників на півдні України.

До цього часу не втратили своєї актуальності дослідження з розробки прийомів сортової агротехніки винограду, розпочаті ще в 50-ті роки. Лише за останнє десятиліття співробітниками відділу рекомендовано систему обрізки для п'яти нових сортів винограду

селекції інституту.

Спільні дослідження з відділом механізації показали доцільність застосування механізованого обрізування високоштамбових насаджень (Л.Т. Нікіфорова, Н.Л. Смілянський, П.Т. Паволой, І.І. Гридасов).

У середині 80-х років з'явилася можливість перейти від постановки великої кількості паралельних дослідів до розробки моделі змінних агрокомплексів та системи програмованого одержання врожаїв винограду в умовах частково неконтрольованого середовища. У 1986 році відділом агротехніки спільно з рядом лабораторій інституту закладено комплексну ділянку з програмування врожаїв винограду на підставі регулювання головних факторів, що беруть участь у його формуванні: рівнів родючості та вологості ґрунту, навантаження кущів пагонами (**С.В. Микитенко**, А.М. Самсонов, В.І. Поляков, П.Т. Паволой). Логічним завершенням цієї роботи були розраховані для ряду столових сортів рівняння регресії, що дозволяють отримувати очікуваний урожай винограду за різного рівня факторів.

З впровадженням у 70-х роках на півдні України високоштамбової культури найбільшого поширення набуло формування кущів у вигляді горизонтального кордону. Як показала практика, не всі столові сорти винограду на цьому формуванні забезпечують достатню кількість товарного винограду. З 1986 року працівники відділу агротехніки **С.В. Микитенко** та П.Т. Паволой у дослідному господарстві інституту закладають польовий дослід на столовому сорті винограду Одеський сувенір та вивчають формування виноградного куща різної ємності. Ними встановлено, що суттєвого підвищення якості столового винограду можна досягти, формуючи кущі у вигляді двостороннього Гюйо з висотою штаблів 70 см та відстанню між рослинами у ряду 1,0-1,2 м.

Початок 90-х років характеризувався різким зниженням коштів, що виділялися державою на закладання виноградників і відсутністю матеріалів для влаштування шпалер. У результаті значно скоротилася закладка промислових насаджень, на молодих виноградниках тривалий час не встановлювалася шпалера. У цих умовах, узагальнивши практику вітчизняних виноградарів минулих років та виробничий досвід європейських країн, у 1993-2000 роках була спроба розробити прийоми агротехніки з ведення виноградників без улаштування шпалер (**С.В. Микитенко**, П.Т. Паволой). В результаті

досліджень запропоновано систему ведення кущів без улаштування шпалери, складовими елементами якої є ущільнена посадка рослин у ряду, формування кущів у вигляді малої чаші на штабмі, коротка обрізка та вільне розміщення пагонів.

Наприкінці минулого століття після детального обстеження та аналізу стану виноградників з'ясувалося, що у ряді випадків недостатньо вміло та не в повному обсязі враховуються агроекологічні умови при проєктуванні та закладанні насаджень. Це призводить до значних втрат урожаю, збільшенню некондиційної продукції, зниженню довговічності насаджень. Було розпочато інтенсивні дослідження з виявлення ампелоекологічних зон, мікрозон та окремих ділянок, найбільш комфортних для винограду (В.В. Власов, О.Ю. Власова), та розробка на цій основі довгострокових програм розвитку виноградарства у конкретному регіоні.

Таким чином, з початку минулого століття і до наших днів співробітниками відділу агротехніки були вивчені практично всі основні прийоми вирощування винограду, спочатку стосовно укриття культури, згодом при високоштабмовому способі ведення кущів.

У різні роки відділом керували такі визначні вчені-виноградари, як С.О. Мельник, М.П. Науменко, О.Л. Подражанський, М.М. Коваль, Л.Т. Нікіфорова. Під їхнім керівництвом натхненно працювали З.І. Гайдаржі, М.В. Коломієць, О.А. Мартьянова, П.І. Літвінов, М.І. Мелешко, С.Г. Волошин, С.В. Микитенко та ін.

ВІДДІЛ ЗРОШУВАНОВОГО ВИНОГРАДАРСТВА[‡]

У південному посушливому степу України, де розташовані основні масиви виноградників, величину врожаю всіх сільськогосподарських культур (у тому числі й винограду) визначають запаси продуктивної вологи у ґрунті.

На станції, починаючи із закладання перших польових дослідів у 1911 р., систематично проводилися метеорологічні спостереження та визначення вологості ґрунту (В.А. Гернет). Значні коливання врожаю винограду за роками пояснювали різкими коливаннями опадів. Тоді ж було висловлено думку про необхідність зрошення виноградників.

Перші наукові дослідження зрошення виноградників були

[‡] 100 лет дорогою В. Е. Таирова: Очерки и воспоминания. – Одесса: Optimum, 2005. С. 80-84.

здійснені в 1932-1937 рр. О.Л. Подражанським у колгоспі «Червоний промінь» Біляївського району Одеської області. У цих дослідах було встановлено позитивний вплив зрошення на продуктивність виноградників. Одночасно досвід поставив багато питань, що вимагають наукового вивчення за режимом, способами поливу та особливостями технології вирощування зрошуваних насаджень у порівнянні з богарними. На жаль, більшість матеріалів за даними дослідженнями було втрачено під час Другої світової війни.

Дослідження зрошення виноградників було відновлено в інституті в 1951 р. на Основському опорному пункті, який було реорганізовано в Каховський опорний пункт зрошуваного виноградарства. Ці дослідження проводились у Херсонській та Миколаївській областях у зонах будівництва Інгулецької та Червонопрапорної зрошувальних систем.

У численних польових дослідах вивчався вплив вологозарядкових та вегетаційних поливів та їх поєднання на врожай та якість винограду, встановлювали елементи поливного режиму та величину навантаження кущів (Г.Ф. Турянський, Р.Ф. Будзіаловська).

Інтенсивне іригаційне будівництво у південних областях та в Криму викликало необхідність прискорення окупності величезних капвкладень. У зв'язку з цим було поставлено завдання – розміщувати на зрошенні високоекономічні культури та насамперед значно розширити площі виноградників. Це було передумовою широкого розгортання НДР зрошення винограду.

Для наукового обґрунтування режимів зрошення та технології вирощування поливних насаджень у 1958-1964 рр. було закладено широкі дослідження у різних екологічних зонах півдня України: Запорізька обл., радгосп-завод «Іванівка» (Кам'янський р-н); Херсонська обл., радгоспи-заводи ім. Леніна, «Червоний маяк», «Вінрозсадник» (Правобережжя області) та «Таврія», ім. начдива Солодухіна, ім. Мічуріна (Нижньодніпровський піщаний масив); Миколаївська обл., радгоспи-заводи «П'ять комунарів» та «Зелений гай»; Одеська обл., радгосп «Дунайський» та колгосп ім. К. Лібкнехта.

В 1964 році в інституті створено відділ зрошення винограду, який очолив к. с.-г. н. Г.Ф. Турянський – чудовий методист, ерудований вчений, гарний організатор. Він створив цілеспрямований творчий колектив, переважно молодих фахівців. У відділі та на Каховському та Миколаївському опорних пунктах у ті роки працювали: Є.І. Немировська, О.Д. Лянний, Л.М. Сапожнікова,

Р.С. Андрющенко, О.М. Яценко, В.А. Губко, Г.П. Гаврилов, В.М. Камаєва. Майже всі вони згодом захистили кандидатські дисертації.

У 60-ті роки розроблено режими зрошення виноградників для 9 екологічних районів півдня України, рекомендовано виробництву спосіб призначення термінів поливу за фізіологічними показниками листя (концентрація клітинного соку та сисна сила), науково обґрунтовано систему добрив та навантаження кущів винограду в умовах зрошення. Проводилася значна робота щодо впровадження розробок у виробництво.

У 1970 р. новим завідувачем відділу зрошення винограду обирається один з учнів Г.Ф. Турянського – О.Д. Ляний. З його приходом протягом двох-трьох років до колективу вливаються нові співробітники: Е.Х. Пулатова, А.І. Литвинов, В.І. Поляков, І.В. Шевченко, В.Т. Гонтар, В.О. Захарченко, а трохи згодом **С.В. Микитенко** та В.О. Гладарів. Спираючись на методичні розробки своїх попередників, а також за підтримки керівника відділу ці співробітники вже через рік, ставши здобувачами та аспірантами, підготували методики, заклали дослідні ділянки та розпочали самостійну роботу. У цей час відбувається зміна лаборантського складу: після закінчення сільськогосподарської школи виноградарів до відділу приходять лаборантами та техніками Л.В. Вертосенко, Г.Д. Алексійчук (вони працюють у відділі й досі – 35 років), Н.І. Бондаренко, Л.М. Шкарбан. Усі вони поступили на заочні відділення сільськогосподарського інституту та технікумів. Практично всі співробітники, починаючи із завідувача (який готував дисертацію), навчалися. У відділі було створено доброзичливу творчу обстановку. У напружені періоди виконання польових та камеральних робіт, підготовки звітів всі співробітники добровільно працювали по 10-12 годин без додаткової винагороди.

Колектив відділу веде у ці роки обширні та різнобічні дослідження у сфері зрошувального виноградарства, з урахуванням переходу на високоштамбову систему ведення кущів. Це конкретизація режимів зрошення винограду в зонах нововведених зрошувальних систем (В.І. Поляков), удосконалення техніки поливу при поверхневому способі поливу (І.В. Шевченко), розробка особливостей ведення високоштамбових виноградників на зрошенні та вдосконалення системи добрив таких насаджень (В.І. Поляков, В.О. Захарченко), встановлення впливу зрошення та добрива на якість

винограду та вина (Е.Х. Пулатова).

В той самий час (1972 р.) починається вивчення особливостей застосування на виноградниках нових, прогресивних способів поливу: підґрунтового, краплинного та дощування. Створюється експериментальна база з різними способами поливу винограду в радгоспі «Таврія» (м. Нова Каховка) на супіщаних ґрунтах (І.В. Шевченко) та в інституті на зв'язних ґрунтах (В.І. Поляков). У ході цих робіт було показано високу ефективність нових способів поливу, розроблено методи встановлення термінів та норм поливу при краплинному зрошенні на основі використання даних випаровуваності з водної поверхні, доведено можливість поливу виноградників дощуванням з використанням не тільки стаціонарних систем, а й пересувних широкозахватних дощувальних агрегатів ДДА-100МА, «Дніпро» та ін. (О.Д. Лянный, І.В. Шевченко, В.І. Поляков).

На підставі перерахованих вище досліджень було підготовлено, затверджено МСГ УРСР та видано розширені рекомендації щодо зрошення винограду, які стали гарним посібником у практичній роботі багатьох фахівців-виноградарів.

У 1979 р. керівника відділу О.Д. Лянного переводять на посаду заступника директора інституту з наукової роботи, а завідування відділом доручається ерудованому науковому співробітнику, хорошому методисту В.І. Полякову.

Значне розширення у 70-х роках посадок винограду та дефіцит посадкового матеріалу гостро порушили питання про збільшення виробництва саджанців. Основним фактором, який стримував цей процес, був недолік високоякісного підщепного та прищепного живцевого матеріалу. Продуктивність маточників у південній зоні лімітувалася вологозабезпеченістю насаджень. Співробітники відділу зрошення поставили собі завдання забезпечити продуктивність маточників підщепи – 100-120 тис. стандартних живців і щепи – 450-500 тис. одноочкових живців з 1 га, а також розробити раціональний режим зрошення шкільки. У зв'язку з цим було розгорнуто дослідження з розробки режимів зрошення та способів поливу для маточних насаджень підщепи (В.О. Захарченко) та шкільки (В.І. Поляков), а також щодо встановлення основних параметрів фітотехніки для поливних маточних насаджень прищепи (**С.В. Микитенко**).

Результатом цієї роботи (1980-1986) стали рекомендації щодо

створення маточників інтенсивного типу, основою яких є краплинне зрошення, підвищений (100-80% найменшої вологості) режим зрошення, раціональна система добрив з подачею азотних добрив з поливною водою, а також спеціальні прийоми агротехніки, спрямовані на посилення зростання пагонів (система формування, обрізки та навантаження). Один гектар такого маточника підщепи та 0,25 га прищепи забезпечували прищеплюваними компонентами при виробництві щеплень для одного гектара щепленої шкільки.

Були проведені дослідження щодо застосування на шкільці дрібнодисперсійного дощування для створення штучного мікроклімату для щеплень (О.Д. Ляний, В.І. Поляков, **С.В. Микитенко**). З цією метою випробувались переобладнані дощувальні агрегати ДДА-100МА, туманоутворювальні установки (ТОУ-7) на базі турбореактивних двигунів, синхронно-імпульсного дощування за допомогою установок КСІД-10. Ці дослідження дали добрі результати, оскільки застосування вищевказаних машин та пристроїв дозволяло регулювати параметри мікроклімату в приземному шарі шкільки. Крім цього, на шкільці був випробуваний підґрунтовий спосіб поливу, запропонований Укргіпроводгоспом. Він забезпечив автоматизацію, високу якість поливу та вихід саджанців з 1 га шкільки 60-75 тис. штук. Але через консерватизм керівників розсадників ці розробки не знайшли широкого застосування у виробництві.

Бурхливий розвиток зрошення в республіці стимулював створення та впровадження нових ідей та засобів механізації та автоматизації поливів. Це, у свою чергу, вимагало технологічного доопрацювання нововведень стосовно культури винограду, а також сприяло розгортанню широкого співробітництва з науковими установами, що займаються питаннями гідротехніки та зрошувального землеробства. У 80-ті роки відділ виконував спільні дослідження з питань краплинного зрошення з Укргіпроводгоспом, УкрНДІГіМом, Інститутом зрошувального садівництва, із Всесоюзним НДІГіМом, проводив дослідження дрібнодисперсійного зрошення на виноградній шкільці, з ВНДІТП «Райдуга» вирішувалися питання синхронно-імпульсного дощування та підґрунтового зрошення на виноградниках та шкільці. Спільні розробки використовувалися під час створення проєктів краплинного зрошення й у практиці виноградарських господарств. Так, напрацювання відділу за термінами і нормами поливу при краплинному зрошенні, особливостями поливного

режиму в сортовому розрізі, спрямованого на використання врожаю, було впроваджено в проєкті систем, що будувалися в південних областях України. Багато сил та енергії доклали співробітники відділу до освоєння та впровадження у виробництво прогресивних способів поливу. Тільки в господарствах НВО з виноградарства та розсадництва за три роки було здано в експлуатацію 480 га крапельного зрошення. Перші системи краплинного зрошення, побудовані в 1983 р. в ДГ Суворова (Одеська область, 138 га), в радгоспі «Таврія» (м. Нова Каховка, 60 га), за дотриманням рекомендацій інституту забезпечили отримання врожайності в середньому за 10 років у межах 150-180 ц/га.

Але виробництво 80-90-х років не було готове до такого стрімкого переходу до нових технічних рішень, що вимагали дотримання чіткої технологічної дисципліни. У зв'язку з цим нові способи поливу, незважаючи на свою високу ефективність, не набули широкого поширення, а в період реформування АПК виявилися не затребуваними.

Позитивним моментом тих років було те, що майже кожен галузевий інститут мав науковий підрозділ зрошення винограду. Мінводгосп та Мінсільгосп СРСР щорічно проводили одну-дві Всесоюзні наукові конференції з питань зрошуваного землеробства. Все це сприяло обміну накопиченою інформацією, налагодженню творчих зв'язків між фахівцями та, зрештою, науковому прогресу. Співробітники відділу запрошувалися на всі ці форуми, і часто їхні доповіді були основними у своїй галузі (О.Д. Лянний, І.В. Шевченко, В.І. Поляков).

У 80-ті роки інститут ім. В.Є. Таїрова, маючи найбільш численний відділ зрошення серед галузевих НДУ, спільно з ВНДІВіВ «Магарач» здійснював союзну координацію зрошення виноградників. Було підготовлено та видано «Програму та методику досліджень прогресивних способів зрошення виноградників» (1982).

Плідна наукова діяльність сприяла професійному зростанню науковців. Так, за тематикою, пов'язаною із зрошенням, було захищено 12 кандидатських дисертацій. Вперше в 1995 р. фермером Д.С. Черневим, колишнім співробітником відділу, була захищена кандидатська дисертація з розробки технології дощувально-краплинного зрошення виноградників, виконана у власному фермерському господарстві (наукові керівники акад. РАСГН Б.Б. Шумаков та д-р с.-г. н. О.Д. Лянний).

Г.Ф. Турянський, А.Д. Лянний та І.В. Шевченко успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня докторів сільськогосподарських наук. Заступник директора з наукової роботи, керівник дослідження із зрошення А.Д. Лянний у 2003 р. був обраний членом-кореспондентом УААН, затверджений у званні професора з виноградарства.

У наступні роки науковий пошук зрошувачів був спрямований на розробку технології отримання програмованих урожаїв та якості продукції (О.Д. Лянний, В.І. Поляков, А.М. Самсонов, **С.В. Микитенко**, Ф.Т. Паволий), створення бездефіцитної за гумусом системи утримання ґрунту на зрошуваних виноградниках (О.Д. Лянний, І.В. Шевченко), розробку методів відновлення продуктивності виноградників після пошкодження насаджень морозами та ін.

Головний підсумок багаторічних наукових досліджень у галузі зрошення – наукове обґрунтування виділення самостійної підгалузі, наукової та навчальної дисципліни «Зрошуване виноградарство» з усіма властивими йому специфічними особливостями та технологічними рішеннями.

В даний час дослідження інституту по зрошуваному виноградарству спрямовані на агроекологічне обґрунтування вибору площ і сортів, розробку екологічно безпечних технологій, що запобігають ґрунтовтомі на виноградниках, розробку методів створення суперінтенсивних сертифікованих маточників у розсадництві відкритого і закритого ґрунту, розробку прийомів «точного» виноградарства на основі зрошення.

Все це разом узятє дозволить перевести у ХХІ столітті виноградарство України на якісно нову основу, збільшити виробництво та споживання високоцінної виноградної продукції, підвищити якість життя людей.

РОЗДІЛ II

СВІТЛИНИ З МИКИТЕНКО СЕРГІЄМ ВАСИЛЬОВИЧЕМ

Микитенко С.В. у різні роки

Військова служба м. Моніно

Студенти 4 курсу винфаку на ганку ОСГІ

Микитенко С.В., Поляков В.І., Андреев А.В., Дрозд В.О., Паволой П.Т.

*Микитенко С.В. з вченими інституту та з болгарськими колегами
ЛВК «Варна»*

Відділ агротехніки виноградарства інституту

*Суздолова В.І., Микитенко С.В., Поляков В.І., Драгоненко Н.І.,
Алексійчук Г.Д., Опря О.С.*

Микитенко С.В. в оточенні колег

Паволой П.Т., Микитенко С.В., Поляков В.І.

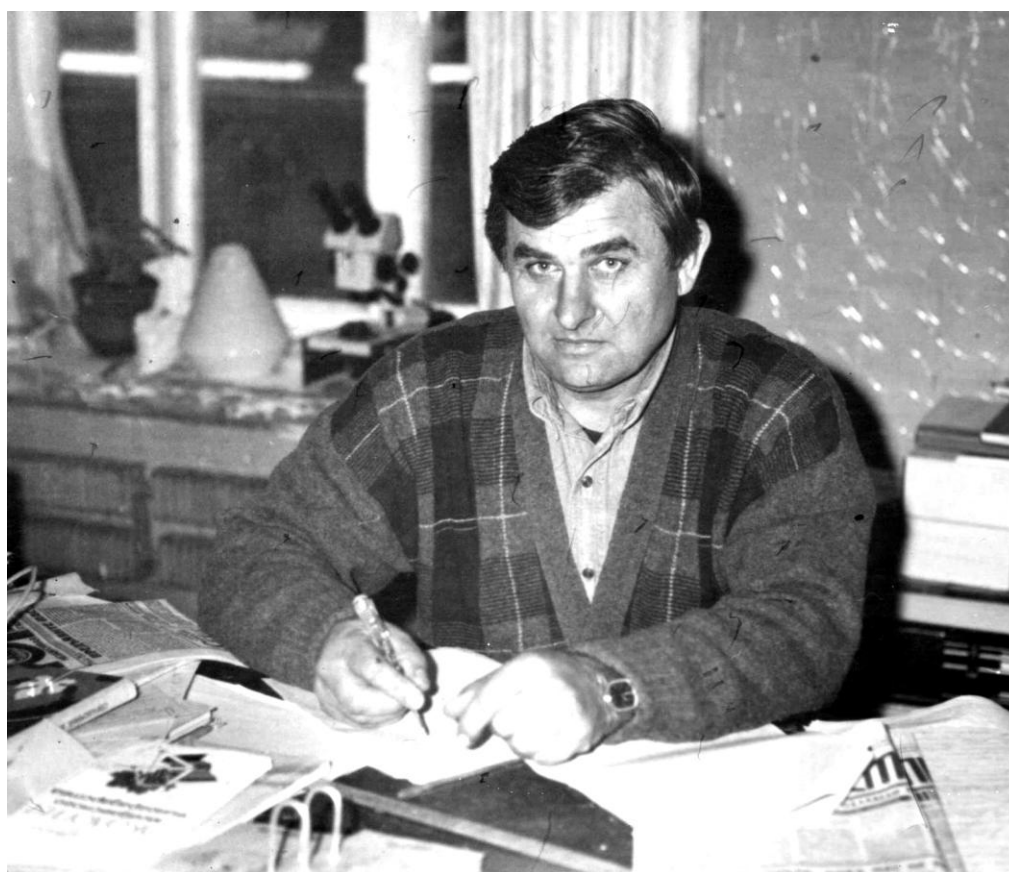
*Микитенко С.В., Поляков В.І., Дудуш С.І., Паволой П.Т.
у науковій бібліотеці інституту*

*Дудуш С.І., Поляков В.І., Микитенко С.В., Паволой П.Т.
на дослідній ділянці*

Микитенко С.В. з Леховим В.К. – директором ДГ Біляєвський та головним агрономом Салуном М.І. на винограднику

За робочим столом

Микитенко С.В., Поляков В.І., Алексійчук Г.Д.

Микитенко С.В. і Дяденко О.В. на святі винограду

Микитенко С.В. з матусею Тамарою Іванівною

*Батько Василь Андрійович(вчитель СШ) та
дядько Роман Андрійович (генерал-майор)*

РОЗДІЛ III

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ МИКИТЕНКО СЕРГІЯ ВАСИЛЬОВИЧА

1982

1. Микитенко С. В. Влияние длины плодовых стрелок и нагрузки кустов на выход и качество привойной лозы винограда сорта Сухолиманский белый. *Виноградарство и виноделие* : респ. межвед. тематич. науч. сб. Киев : Урожай, 1982. Вып. 25. С. 49-51.
2. Микитенко С. В. Продуктивность маточников привойных лоз винограда в зависимости от высоты формирования и системы обрезки кустов. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1982. № 11. С.

1983

3. Микитенко С. В., Мальчев А. В. Виноградникам – высокую агротехнику. *Придунайская искра*. 1983. 02.07.1983.
4. Микитенко С. В. Продуктивность привойных маточников винограда в зависимости от высоты штамбов, системы обрезки кустов и степени увлажнения почвы. *Увеличение производства винограда и продуктов переработки*. Киев : Урожай, 1983.*
5. Коваль Н. М., Микитенко С. В. Биологические основы формирования высококачественной привойной лозы винограда. *Тезисы докл. 22 симп. по физиол. виногр. лозы*. София, 1983.*
6. Микитенко С. В. Влияние длины обрезки на продуктивность маточников привойных лоз при орошении. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1983. № 2. С. 25-26.
7. Микитенко С. В. Направленное выращивание привойной лозы винограда. *Реализация в производство достижения молодых ученых в садоводство, виноградарства и виноделия : конф. молодых ученых Закавказских республик*. Тбилиси, 1983. С. 4-6.

1984

8. Микитенко С. В. Приемы формирования и обрезки кустов винограда на богарных и орошаемых маточниках привойных лоз южной степи УССР : автореф. дис. канд. с.-х. наук : 06.01.08. Ялта, 1984. 19 с.
9. Микитенко С. В. Приемы формирования и обрезки кустов

* У хронологічний показчик включено опубліковані праці за 1982-2024 рр. У межах кожного року матеріали розміщено в хронологічному та алфавітному порядку в такій послідовності : книги; брошури; статті у збірниках та періодичних виданнях . Праці, не перевірені de visu, позначено *.

винограда на богарных и орошаемых маточниках привойных лоз южной степи УССР : дис. ... канд. с.-х. наук : 06.01.08. Одесса, 1984. 158 с.

1985

10. Коваль Н. М., Лянной А. Д., Микитенко С. В. Выход и качество привитых саженцев винограда в зависимости от приемов агротехники на маточниках привойных лоз. *Р.ж. Плодовые и субтропические культуры. Виноград*. 1985. № 6. 29 с.

11. Коваль Н. М., Лянной А. Д., Микитенко С. В. Развитие корневой системы и однолетнего прироста кустов винограда в зависимости от приемов агротехники и орошения маточников привойных лоз. *Р.ж. Плодовые и субтропические культуры. Виноград*. 1985. № 6. 29 с.

12. Микитенко С. В. Особенности агротехники орошаемых маточников привойных лоз винограда. *Питомниководство – решающий фактор развития виноградарства* : сб. науч. тр. Кишинев, 1985. С. 27-28.

13. Микитенко С. В., Захарченко В. А. Влияние орошения на выход привойных и подвойных черенков винограда. *Проблемные вопросы индустриализации возделывания винограда и его промышленной переработки* : тез. докл. конф. Ялта, 1985.*

1987

14. Микитенко С. В., Салун Н. И. Приемы агротехники на орошаемых маточниках привойных лоз винограда. *Виноградарство и виноделие* : респ. межвед. тематич. науч. сб. Киев : Урожай, 1987. Вып. 30. С. 23-27.

1988

15. Захарченко В. А., Микитенко С. В. Нагрузка орошаемых маточников подвойных лоз винограда. *Садоводство и виноградарство Молдавии*. 1988. № 7. С. 33-35.

1990

16. Микитенко С. В., Поляков В. И., Якименко В.И. Влияние приемов агротехники на продуктивность орошаемых маточников привойных лоз. *Виноградарство и виноделие* : респ. межвед. тематич. науч. сб. Киев : Урожай, 1990. Вып. 33. С. 11-13.

1991

17. Микитенко С. В., Салун Н. И. Вплив прийомів формування й обрізування кущів на розвиток однорічного приросту, вихід і якість прищепних чубуків столових сортів винограду. *Виноградарство і*

виноробство : респ. міжвід. тематич. наук. зб. Київ : Урожай, 1991. Вип. 34. С. 24-28.

1993

18. Паволой Ф. Т., Микитенко С. В. Рациональная формировка для новых столовых сортов винограда : информ. листок. Одесса : ОЦНТИ, 1993. 2 с.

1995

19. Микитенко С. В., Паволой П. Т. Ефективність виробництва столового винограду при різних способах формування кущів. *Виноградарство і виноробство* : міжв. тематич. наук. зб. Київ : Урожай, 1995. Вип. 38. С. 36-38.

1997

20. Микитенко С. В., Паволой Ф. Т. Рациональное формирование кустов столового винограда. *Садоводство и виноградарство*. 1997. № 3. С. 12-13.

21. Микитенко С. В., Голощак В. Ф. Формування кущів винограду. *Виноград. Вино*. 1997. № 3. С. 18-20.

1998

22. Программирование урожая винограда на основе математической модели процесса его формирования / Лянной А. Д. и др. *Виноградарство і виноробство* : міжв. тематич. наук. зб. Киев : Аграрна наука, 1998. Вип. 39. С. 58-65.

Авторами такоже являються : Самсонов А. М., Глотова Л. В., Микитенко С. В., Паволой Ф. Т., Поляков В. И.

2002

23. Микитенко С. В. Система ведения и формирования винограда на Украине. *Виноделие и виноградарство*. 2002. № 4. С. 42-43.

24. Микитенко С. В., Вареник М. Г. Виноградник фермера. Прогресивні прийоми ведення і формування кущів. *Сад, виноград і вино України*. 2002. № 5-6. С. 26-28.

25. Микитенко С. В., Паволой П. Т., Волошин С. Г. Реакція сортів винограду Аркадія та Рубін таїровський на рівень навантаження кущів пагонами. *Виноградарство і виноробство* : міжв. тематич. наук. зб. Київ : Аграрна наука, 2002. Вип. 40. С. 55-61.

2003

26. Микитенко С. В., Паволой П. Т. Технологія без шпалерного

вирощування винограду. *Аграрна наука – виробництву*. Київ : УААН, 2003. № 2. С. 18.

27. Стійкі сорти винограду селекції ІВіВ ім. В.Є. Таїрова та особливості їх вирощування / Мелешко Л. Ф та ін. *Виноград. Вино*. 2003. № 1. С.14-17. № 2. С. 22-28.

Авторами також є: Банковська М. Г., Микитенко С. В., В. В. Власов, Ю. В. Молчанова, М. І. Стасєва, Є. Д. Ярмач, Л. М. Письменна.

2004

28. Микитенко С. В. Стратегія наукових досліджень таїровських виноградарів. *Виноград. Вино*. 2004. № 6. С. 12.

29. Микитенко С. В. Полив виноградника. *Виноград. Вино*. 2004. № 1. С. 27-29.

30. Микитенко С. В. Поліпшення ґрунту присадибного винограднику. *Виноград. Вино*. 2004. № 2. С. 26-27.

31. Микитенко С. В. Черенки срезаем и храним. *Огородник*. 2004. № 10. С.21-22.

2005

32. Микитенко С. В. Виноград на приусадебном и дачном участке. Київ. *Дім, сад, город*. 2005. 76 с.

33. Микитенко С. В. Способи прискороеного розмноження винограду. *Виноград. Вино*. 2005. № 1. С. 20-22.

34. Микитенко С. В., Чебан В. В. Совершенствование системы ведения и формирования кустов винограда на юге Украины. *Виноградарство и виноделие XXI столетия*: матер. Межд. симпозиума. Одесса : Optimum, 2005. С. 156-162.

2006

35. Технологічні карти вирощування винограду в південному Степу України / Власов В. В. та ін. Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2006. 82 с.

Авторами також є: Микитенко С. В., Спектор Я. С., Безкровна М. Л., Паволой П. Т., Савін М. О., Сапожніков А. М.

36. Микитенко С. В. Виноград у небезпеці (проблеми галузі). *Виноград. Вино*. 2006. № 1. С. 2-3.

37. Микитенко С. В. Как восстановить силу кустов? *Одесский дачник*. 2006. № 4. С. 3.
38. Микитенко С. В. Уход за плодоносящим кустом (академия виноградаря). *Одесский дачник плюс*. 2006. № 4. С. 2-4.
39. Микитенко С. В., Паволой П. Т. Як відновити пошкоджені морозами високоштамбові виноградники. *Виноград. Вино*. 2006. № 2. С. 2-3.
40. Микитенко С. В. Защита винограда от болезней и вредителей. *Одесский дачник плюс*. 2006. № 6. С. 2-4.
41. Микитенко С. В., Паволой П. Т. Силу кущів можна відновити. *Одесский дачник плюс*. 2006. № 6. С. 13.
42. Микитенко С. В. Поиск идеального сорта – извечная тема. *Одесский дачник*. 2006. № 10. С. 5.
43. Микитенко С. В. Устойчивые против филлоксеры американские сорта. *Одесский дачник плюс*. 2006. № 7. С. 3.

2007

44. Микитенко С. В., Паволой П. Т., Ніколаєв І. В., Чебан В. В. Наслідки пошкодження виноградників зимовими морозами та особливості відновлення насаджень. *Виноград. Вино*. 2007. № 1. С. 8-10.
45. Микитенко С. В. И кусты восстановит и урожаем нагрузит сорта. *Одесский дачник плюс*. 2007. № 2. С. 13.
46. Микитенко С. В. Особенности северного виноградарства Украины сорта. *Одесский дачник плюс*. 2007. № 5. С. 2-3.
47. Чебан В. В., Микитенко С. В. Ефективна система формування кущів винограду та догляду за ними сорта. *Аграрна наука – виробництву*. 2007. № 4. С. 19.

2008

48. Микитенко С. В., Чебан В. В. Формировка кустов винограда как фактор снижения трудоемкости отрасли сорта. *ВиноГрад*. 2008. № 11. С. 40-42.
49. Микитенко С. В. Живе вино України: сорта. *Виноград. Вино*. 2008. № 2-3. С. 49-51.
50. Ніколаєв І. В., Чебан В. В. Особливості відновлення виноградних кущів, пошкоджених морозами у 2005-2006 рр. (робота виконана під керівн. Микитенко С. В.). *Виноградарство і*

виноробство : міжв. тем. наук. зб. Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова, 2008. Вип. 45 (2). С. 84-87.

51. Микитенко С. В. Учений и педагог Лянной Александр Дмитриевич. *Замечательные ученые-виноградари* / под ред. : А. М. Авидзбы, В. И. Иванченко. Симферополь, 2008. С. 153-156.

2009

52. Микитенко С. В. Виноград на приусадебном и дачном участке. 2-е вид, доп. Київ : *Дім, сад, город*, 2009. 80 с.

53. Микитенко С. В. Система формирования и ведения кустов винограда. *Виноградарство Северного Причерноморья : монография.* / под ред. В. В. Власова. Арциз : ФОРМ Петров О. С., 2009. С. 113-125.

54. Микитенко С. В., Константинова М. С. Погода и виноград. Київ : КП «Дім, сад, город», 2009. 48 с.

55. Микитенко С. В. Значение многолетней древесины в жизни виноградного куста. *Виноград. Вино.* 2009. №1. С. 25.

56. Чебан В. В., Микитенко С. В. Шляхи зменшення капіталовкладень на створення виноградників та скорочення строків їх окупності. *Виноградарство і виноробство : міжв. тематич. наук. зб.* Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2009. Вип. 44. С. 166-171.

57. Микитенко С. В., Петров В. Формування куців винограду. *Farmer.* 2009. № 2. С. 38-39.

58. Микитенко С. В., Ніколаєв І. В. Прийоми інтенсивного вирощування лози для щеплення винограду. *Виноградарство і виноробство : міжв. тематич. наук. зб.* Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2009. Вип. 46 (1). С. 62-64.

2010

59. Микитенко С. В., Ніколаєв І. В. Ушкодження винограду морозом. *Виноград. Вино.* 2010. № 1. С. 4.

60. Микитенко С. В., Ніколаєв І. В. Післяморозні роботи у винограднику. *Farmer.* 2010. № 3. С. 76-77.

61. Власов В. В., Микитенко С. В. Повреждение винограда морозами зимой 2009-2010 гг.: возможность устранения последствий. *ВиноГрад.* 2010. № 3. С. 48-49.

62. Микитенко С. В., Паволой П. Т., Ніколаєв І. В. Догляд за ушкодженим морозами виноградником влітку. *ВиноГрад.* 2010. № 6-7. С. 41-43.

63. Микитенко С. В., Ніколаєв І. В. Лоза не витримала випробування морозами. *Одесский дачник*. 2010. № 4. С. 1-5.
64. Микитенко С. В. Чтобы гроздь была увесистой и нарядной. *Одесский дачник*. 2010. № 4. С. 4-5.

2011

65. Микитенко С. В., Олефір О. В. Цьогорічний виноградник. *Виноград. Вино*. 2011. № 1-2. С. 14-15.
66. Микитенко С. В. Виноградник фермера. *Farmer*. 2011. № 8. С. 60-61.
67. Микитенко С. В. Хочешь быть виноградарем? Так будь им! *Одесский дачник*. 2011. №17. 1-15 сентября. С. 5.

2012

68. Микитенко С. В., Паволой П. Т., Ніколаєв А. І., Чебан В. В. Відновлення продуктивності високоштамбових кущів винограду. *Пропозиція*. 2012. № 4. С. 76-79.
69. Шевченко І. В., Поляков С. В., Микитенко С. В. Світлої пам'яті О.Д. Лянного. *Виноград. Вино*. 2012. № 2. С. 27.
70. Микитенко С. В., Ніколаєв А. І. Північний виноград. *Плантатор*. 2012. № 4. С. 160-161.
71. Микитенко С. В., Олефір О. В. Прискорене розмноження винограду. *Плантатор*. 2012. № 4. С. 162-165.
72. Шевченко І. В., Поляков С. В., Микитенко С. В. Світлої пам'яті О.Д. Лянного. *Одесский дачник*. 2012. № 14. С. 13.
73. Микитенко С. В., Ніколаєв А. І. Північний виноград. *Плантатор*. 2012. №4. С. 160-161.
74. Микитенко С. В., Олефір О. В. Прискорене розмноження винограду. *Плантатор*. 2012. № 4. С. 162-165.
75. Микитенко С. В., Паволой Ф. Т. Столовый виноград: больше ягод красивых, крупных и сладких. *Одесский дачник*. 2012. № 4. С. 2-3.
76. Микитенко С. В. Что сдерживает развитие фермерского виноградарства. *Одесский дачник*. 2012. № 2. С. 2.

2013

77. Микитенко С. В. Виноград на приусадебном и дачном участке. 3-е вид, доп. Київ : *Дім, сад, город*, 2013. 80 с.

78. Микитенко С. В., Николаев А. И., Олефир А. В. Лоза к лозе. *Огородник*. 2013. № 3. С. 32-36.
79. Микитенко С. В., Кузьмук С. Л., Николаев А. И., Олефир А. В. Закладка виноградника. *Плантатор*. 2013. № 1. С. 160-164.
80. Микитенко С. В. Сбор и хранение винограда. *Виноград. Вино*. 2013. № 1-2. С. 61-62.
81. Микитенко С. В., Олефир О. В. Характер водоспоживання щеплених саджанців винограду у шкільці залежно від фітоприймів, що застосовувались. *Виноградарство і виноробство : міжв. тематич. наук. зб.* Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2013. Вип. 50. С. 213-217.
82. Микитенко С. В., Чебан В. В. Економні формування виноградних кущів. *Плантатор*. 2013. № 2. С. 152-154.
83. Микитенко С. В., Олефир О. В. Деревина у винограду. *Плантатор*. 2013. № 4. С. 152-153.

2014

84. Микитенко С. В., Олефир О. В., Чебан В. В. Шукаємо ідеальну ділянку. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 1. С. 47-49.
85. Микитенко С. В., Олефир А. В., Чебан В. В. Актуально об обрізке винограда. *Напитки. Технології. Інновації*. 2014. № 3. С. 34-36.
86. Микитенко С. В. Практические рекомендации по посадке саженцев винограда в приусадебных хозяйствах. *Сад, виноград і вино України*. 2014. №1-3. 28 с.
87. Микитенко С. В., Олефир О. В., Ніколаєв А. І. Поливаємо виноград. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 2. С. 60-62.
88. Микитенко С. В., Олефир О. В., Чебан В. В. Зелені операції: Одеський стандарт. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 3. С. 52- 55.
89. Микитенко С. В., Олефир О. В., Чебан В. В. Град і виноград. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 4. С. 48-49.
90. Микитенко С. В., Константинова М. С. Грунтова посуха небезпечна. *Виноград. Вино*. 2014. № 3-4. С. 25-26.
91. Микитенко С. В., Константинова М. С. Град завдає великої шкоди. *Виноград. Вино*. 2014. № 3-4. С. 27.
92. Микитенко С. В., Полгородник О. Г., Сівак Н. О. Програмування врожаю. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 5. С. 56-57.

93. Микитенко С. В., Дяденко О. В., Чебан В. В. Готуємося до комбайнів. *Садівництво по-українськи*. 2014. № 6. С. 45-47.

2015

94. Відновлюємо продуктивність / Микитенко С., *Садівництво по-українськи*. 2015. №1. С. 56-59.

Авторами також є: Дяденко О., Чебан В., Ніколаєв І., Головка В.

2016

95. Микитенко С. В., Гайдай А., Дяденко О. В., Ніколаєв А. І. Заготовляємо, зберігаємо сади. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 1. С. 68-71.

96. Олефір О. В., Микитенко С. В. Доглядаємо шкільку. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 4. С. 59-61.

97. Микитенко С. В., Чебан В. В., Ніколаєв А. І. Як вплинула зима. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 1. С. 72-73.

98. Микитенко С. В. Прагнемо змін *Садівництво по-українськи*. 2016. № 2. С. 10-11.

99. Микитенко С. В., Дяденко О. В. Щоб були столові сорти.. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 2. С. 76-79.

100. Микитенко С. В., Дяденко О. В. Вдосконалюємо сортимент.. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 3. С. 50-52.

101. Микитенко С. В., Дяденко О. В. Організуємо збирання винограду. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 4. С. 56-58.

102. Микитенко С. В. На перехресті сортів і амбіцій. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 5. С. 56-59.

103. Микитенко С. В., Дяденко О. В. Як керувати листками. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 6. С. 54-57 .

2017

104. Микитенко С. В., Дяденко О. Щоб грона були привабливі. *Садівництво по-українськи*. 2017. № 1. С. 68-71.

2018

105. Микитенко С. В., Дяденко О. В. Сушіння винограду. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 1. С. 86-87.

106. Микитенко С. В., Олефір О. В. Де міра. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 1. С. 58-62.

107. Микитенко С. В., Чебан В. Новий старий виноградник. Де міра. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 4. С. 60-66.
108. Микитенко С. В., Олефір О. В., Гайдай А. Виноградник без шпалери. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 6. С. 50-53.
109. 81. Микитенко С. В., Олефір О. В. Зрі в корінь. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 5. С. 61-65.
110. Микитенко С. В., Гайдай А. Виноград до столу. *Садівництво по-українськи*. 2018. № 6. С. 82-87.

2019

111. Микитенко С. В., Паволой П.Т., Ніколаєв І.В., Чебан В.В. Запитували- відповідаємо. Пошкодження виноградників зимовими морозами та особливості відновлення насаджень. *Виноград. Вино*. 2019. № 1-2. С. 23-28.
112. Олефір О. В., Артюх Н. Н., Сівак Н., Микитенко С. В. Молодий виноградник. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 4. С. 52-55.
113. Микитенко С. В. Кадри і наука вирішують. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 6. С. 22-27.
114. Микитенко С. В., Олефір О. В., Чебан В. В. Секрети регенерації. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 5. С. 66-69.
115. Олефір О. В., Артюх М. М., Сівак Н. І., Микитенко С. В. Молодий виноградник. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 5. С. 78-
116. Олефір О. В., Артюх М. М., Сівак Н. І., Микитенко С. В. Посуха і виноград. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 6. С. 61-65.

2020

117. Микитенко С. В., Олефір О. В., Артюх М. М., Дяденко О. В. Сортова обрізка. *Садівництво по-українськи*. 2020. № 1. С. 66-70.
118. Микитенко С. В., Олефір О. В. Оптимізація роботи листя. *Садівництво по-українськи*. 2020. № 5. С. 38-40.
119. Микитенко С. В., Ніколаєв І. В., Чебан В. В. Штамб, яким він має бути. *Садівництво по-українськи*. 2020. № 4. С. 56-59.

2021

120. Хургин Ю. В., Микитенко С. В., Баранец Л. О., Репяшник В. В. Виноград. Прогрессивные технологии в современном виноградарстве: монографія. Житомир : Вид. ПП «Рута», 2021. 348 с.

121. Микитенко С. В. О вкусах не спорят, но их обсуждают. Мой виноградник. 2021. № 3. С. 4-5.

2022

122. Олефір О., Артюх М., Сівак Н., Микитенко С. Карти ляжуть. Плантажна оранка, висока якість саджанців, їх підготовка до висаджування, захист та ранній ремонт – основні передумови високої продуктивності винограду. *Садівництво по-українськи*. 2022. № 5 (53). С. 64-67.

2023

123. Олефір О., Артюх М., Сівак Н., Микитенко С. Швидко та якісно. *Садівництво по-українськи*. № 1 (55). 2023. С. 74-75.

124. Олефір О., Микитенко С. Відновлення лози. *Садівництво по-українськи*. № 6 (58). 2023. С. 56-59.

ЗМІСТ

Основні дати життя і діяльності Микитенко Сергія Васильовича	4
РОЗДІЛ I	
<i>В.В. Власов, В.О. Шерер</i>	
Життєвий і творчий шляхи Микитенко Сергія Васильовича...	6
ВІДДІЛ АГРОТЕХНІКІ	8
ВІДДІЛ ЗРОШУВАНОВОГО ВИНОГРАДАРСТВА	12
РОЗДІЛ II	
Світлини з Микитенко С.В.	19
РОЗДІЛ III	
Хронологічний покажчик публікацій	28

Науково-популярне видання

Микитенко Сергій Васильович

Біобібліографічний покажчик наукових праць
за 1981-2023 роки

Одеса, ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»

Відповідальний редактор Н. А. Мулюкіна
Технічні редактори : Г. О. Возняк, В. М. Суховілова
Коректор О. С. Запорожан
Графічний дизайн обкладинки В. М. Суховілова

Здано до друку 12.01.2024 р.
Підписано до друку 05.02.2024 р.
Формат 32 x 45/4. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий.
Наклад 100 прим. Замовлення № 150

Видавництво ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»
65496, м. Одеса, смт Таїрове,
вул. 40-річчя Перемоги, 27
тел./факс + 38(048) 740-36-76
E-meil: iviv_nnc@ukr.net
www.tairov.org.ua

Свідоцтво ДК № 2903 від 17.07.2007 р.